

1. שמות רבה (וילנא) פרשה טז

שכן כתיב (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם זו עבודת כוכבים, ואומר (שם, דברים ז) ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו, למה שאין בהם ממש ואין מועילין כלום, שנאמר (ירמיה י) אל תיראו מהם כי לא ירעו וגם היטב אין אותם, וכן אתה מוצא שירמיהו אומר לדורו הריני נכנס עם עבודת כוכבים לדין ואומר מעשיה ומעשה אלהים ויודע מה בין הקב"ה לעבודת כוכבים אתה מוצא ד' פעמים בדף אחד הראה ירמיה גנותה של עבודת כוכבים ושכחו של אלהים שנאמר (שם ירמיהו י') כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו כי חקות העמים הבל הוא, (שם ירמיהו י') בכסף ובזהב ייפהו כתמר מקשה המה, שמעתם גנותה של עבודת כוכבים בואו ושמעו שבחו של הקב"ה שנאמר (שם ירמיהו י') מאין כמוך ה', (שם ירמיהו י') מי לא ייראך מלך הגוים, שמעתם שבחו של הקב"ה בואו ושמעו גנותה של עבודת כוכבים, שנאמר (שם ירמיהו י') ובאחת יבערו ויכסלו וגו' כסף מרקע מתרשיש יובא וגו', שמעתם גנותה של עבודת כוכבים בואו ואגיד לכם שבחו של הקב"ה, שנאמר (שם ירמיהו י') וה' אלהים אמת, שמעתם שבחו של מקום בואו ושמעו גנותה של עבודת כוכבים, שנאמר (שם ירמיהו י') כדנה תימרון להום אלהיא די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא ומן תחת שמיא אלה, שמעתם גנותה של עובדי כוכבים בואו ושמעו שבחו של הקב"ה, שנאמר (שם ירמיהו י') עושה ארץ בכחו וגו' לקול תתו המון מים בשמים, שמעתם שבחו של מקום בואו ושמעו גנותה של עבודת כוכבים, שנאמר (שם ירמיהו י') נבער כל אדם מדעת וגו' אך הבל המה מעשה תעתועים, שמעתם גנותה של עבודת כוכבים בואו ושמעו שבחו של מקום, שנאמר (שם ירמיהו י') לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא, אמר הקב"ה הואיל והיא כאבן דומם ואין בה ממש ואחרים שומרים אותה שלא יגנבו אותה היאך יכולה היא ליתן חיים לחולה לכך אסור להתרפאות מכל אשר לה.

2. חלוקת הנבואה:

ב-ה' אפסות האלילים.	ו-ז' גדלות הקב"ה.	ח-ט' אפסות האלילים.
י-יא' גדלות הקב"ה.	יב-ט"ז גדלות הקב"ה לעג האלילים וחתימה בגדלות ד'.	

3. שבת דף קנו.

רבי יוחנן אמר: אין מזל לישראל. ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן: מניין שאין מזל לישראל - שנאמר (ירמיהו י) כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגויים מהמה, גויים יחתו, ולא ישראל. ואף רב סבר אין מזל לישראל, דאמר רב יהודה אמר רב: מניין שאין מזל לישראל - שנאמר (בראשית טו) ויוצא אתו החוצה. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם (בראשית טו) בן ביתי יורש אתי. אמר לו: לאו, (בראשית טו) כי אם אשר יצא ממעיך. אמר לפניו: רבוננו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן. אמר ליה: צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל.

רש"י

אין מזל לישראל - דעל ידי תפלה וזכות משתנה מזלו לטובה.
לא מאיצטגנינותך - היינו דכתיב ויוצא אותו החוצה - חוץ מאיצטגנינותו.

4. אליהו זוטא (איש שלום) פרשה טז

רבי אליעזר אומר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לאו"ה ובזמן שהלבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל (ומפני) [מפני] שמונין ללבנה ואו"ה לחמה... ואם למערב סימן רע ליושבי מערב ואם לקתה באמצע סימן רע לכל העולם כולו, פניו דומין [לדם] [דם] חרב בא לעולם, דומין לשק רעב בא לעולם, דומין לזה ולזה חצי חרב וחצי רעב משתלחין, לקה בכניסתו פורענות שוהא לבא וכיצאיתו פורענות ממחרת לבא, ויש אומרים חילוף הדברים, ואין כל אומה ואומה לוקה שאין אלהיה לוקה עמה שנאמר ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' (שמות י"ב י"ב), ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין מתיראין שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו [הגוים] מהמה (ירמיה י' ב') גוים יחתו והם לא יחתו.

5. רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק יא הלכה טז

ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך.

6. רמב"ן דברים פרק יח פסוק ט

ועתה דע והבן בעניני הכשפים, כי הבורא יתברך כאשר ברא הכל מאין עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהן, ונתן כח הארץ וכל אשר עליה בכוכבים ובמזלות לפי הנהגתם ומבטם בהם כאשר הוא מנוסה בחכמת האיצטגנינות, ועשה

עוד על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם. והנה הנהגתם מעת היותם עד לעולם ועד, גזירת עליונים אשר שם להם. אבל היה מנפלאותיו העצומות, ששם בכח המנהיגים העליונים דרכי תמורות, וכחות להמיר הנהגת אשר למטה מהם, שאם יהיה מבט הכוכבים (בפניו) [בפנים] אשר כנגד הארץ טובה או רעה לארץ או לעם או לאיש, ימירו אותם הפנים העליונים עליו להפך במבט עצמו, כענין שאמרו תמורת ענג נגע. ועשה כן, להיות הוא יתברך שמו מהשנא עדניא ומניא, קורא למי הים לעשות בהם כרצונו, והופך לבקר צלמות, מבלי שינוי טבעו של עולם, ושיעשו הכוכבים והמזלות מהלכם כסדרן:

ועל כן אמר בעל ספר הלבנה החכם בנגרמונסי"א, כשהלבנה והיא נקראת גלגל העולם בראש טלה על דרך משל, ויהיה פניו מול פלוני, תעשה תמונה לדבר פלוני ויוחק בה שם השעה ושם המלאך הממונה עליה מן השמות ההם הנזכרים באותו הספר, ותעשה הקטרה פלונית בענין כך וכך, יהיה המבט עליה לרעה לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס, וכאשר תהיה הלבנה במזל פלוני תעשה תמונה והקטרה בענין פלוני לכל טובה לבנות ולנטוע. והנה גם זה הנהגת הלבנה בכח מנהיגיה, אבל ההנהגה הפשוטה אשר במהלכה הוא חפץ הבורא יתברך, אשר שם בהם מאז, וזה היפך. וזה סוד הכשפים וכחם שאמרו בהם (חולין ז ב) שהם מכחישים פמלייא של מעלה, לומר שהם היפך הכחות הפשוטים והם הכחשה לפמלייא בצד מהצדדין, ועל כן ראוי שתאסור אותם התורה שיונה העולם למנהגו ולטבעו הפשוט שהוא חפץ בוראו. וגם זה מטעמי איסור הכלאים, כי יבואו מן ההרכבות צמחים יעשו פעולות נכריות יולידו שינויים ממנהגו של עולם לרע או לטוב, מלבד שהן עצמן שינוי ביצירה, כאשר פירשתי כבר (ויקרא יט יט):

ורבים יתחסדו בנחשים לומר שאין בהם אמת כלל, כי מי יגיד לעורב ולעגור מה יהיה. ואנחנו לא נוכל להכחיש דברים יתפרסמו לעיני רואים. ורבותינו גם כן יודו בהם, כמו שאמרו בואלה שמות רבה (ויק"ר לב ב, קהלת רבה י כג), כי עוף השמים יוליך את הקול (קהלת י כ), זה העורב וחכמת הטיאריין. העופות בלשון ערב טאי"ר, וחכמי העופות יקראו טיאריין. ועוד מוזכר מזה הענין בגמרא (גיטין מה א):

אבל יש לענין הזה סוד, וכבר הודענו (ויקרא יח כה) כי יש למזלות שרים ינהיגו אותם והם נפשות לכדורי הגלגלים, ושרי זנב וטלה הקרובים לארץ והם הנקראים נגידי התלי יודיעו העתידות, ומהם נעשים סימנים בעופות שבהם יודיעו עתידות. ולא לזמן גדול ולא עתידות רחוקות יגידו רק בעתידות הקרובות לבא יודיעו, מהם בקול העוף בקראו בקול מר על מת ומהם בפרישות כנפיו, והוא שאמר יוליך את הקול, למגידים בקולם, ובעל כנפים, לרומזים בכנפיהם. וכל זה איננו תועבה בעמים אבל חכמה תחשב להם, וכך אמרו (במדב"ר יט ג) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם (מ"א ה י), מה היתה חכמתן של בני קדם שהיו יודעין וערומים בטייר, וכן יאמר הכתוב (ישעיה ב ו) כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים. והנה שלמה למד זה בכלל חכמותיו. והידיעה היא הבנת הצפוף, והערמה לסבור ענין בפרישות הכנפים:

וכאשר כלל הכתוב המעוננים והקוסמים עם התועבות הנזכרות, חזר ופירש (בפסוק יד) הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו כי חכמתם לדעת הבאות, ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך - יאמר הנה אסר לך השם המעשים האלה הנזכרים בעבור שהם תועבות לפניו ובגללם הוריש הגוים ההם מפניך, ואסר לך הנחשים והקוסמים בעבור שעשה לך מעלה גדולה לתתך עליון על כל גויי הארץ שיקים בקרבך נביא ויתן דבריו בפיו, ואתה תשמע ממנו מה יפעל אל ולא תצטרך אתה בעתידות אל קוסם ומנחש, שיקבלו אותם מן הכוכבים או מן השפלים בשרי מעלה שאין כל דבריהם אמת ולא יודיעו בכל הצריך, אבל הנבואה תודיע חפץ השם ולא יפול דבר מכל דבריה, והוא שיפרש (בפסוק כב) הוא הדבר אשר לא דברו ה' - והנה אתה חלקו וסגולתו שומע עצמו מפיו, והם חלק המזלות הולכים אחריהם, וזה טעם לא כן נתן לך ה' אלהיך, שלא נתן לך כאשר נתן להם, כטעם אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים (לעיל ד יט) כאשר פירשתי (ויקרא יח כה). ובספרי (שופטים קעד), אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, שמא תאמר להם יש במה לשאול ולי אין לי, תלמוד לומר ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך. והנה זו ראייה בכל מה שפירשנו, כי הנחשים שורש דבר נמצא בהם ולכן היה לישראל טענה במניעה מהם:

7. ביאור הגר"א יורה דעה סימן קעט ס"ק יג

אבל כל הבאים אחריו חלקו עליו שהרי הרבה לחשים נאמרו בגמרא והוא נמשך אחר הפלוסופיא ולכן כ' שכשפים ושמות ולחשים ושדים וקמיעות הכל הוא שקר אבל כבר הכו אותן על קדקדו שהרי מצינו הרבה מעשיות בגמ' ע"פ שמות וכשפים אמרה איהי מלתא ואסרתה לארבה אמרו כו' (שבת פ"א ב' חולין ק"ה ב') ובספ"ד מיתות ובירושלמי שם עובדא דר"א ור"י וכן בתירה וכן ר"ה ור"א דאיברו עיגלא תילתא ור' יהושע דאמר שם ואוקמיה בין שמיא לארעא (בכורות ח' ב') וכן אבישי בן צרויה (סנהדרין צ"ה א') והרבה כיוצא ואמרו (בספ"ד מיתות חולין ז' ב') למה נקרא שמן כשפים כו' והתורה העידה ויהיו תנינים וע' זוהר שם וכן קמיעין בהרבה מקומות ולחשים רבו מלספר. והפלוסופיא הטתו ברוב לקחה לפרש הגמרא הכל בדרך הלציי ולעקור אותם מפשטן וח"ו איני מאמין בהם ולא מהם ולא מהמונם אלא כל הדברים הם כפשטן אלא שיש בהם פנימיות לא פנימיות של בעלי הפלוסופיא שהם חזוניות אלא של בעלי האמת:

8. רש"י

(י"א) **כלנה תלמכו** - אגרת היא ששלח ירמיה ליכניה וגלותו בגולה להשיב לכשדים ארמית תשובה אם אומרין להם לעבו' לעכו"ם:

9. ילקוט שמעוני ירמיהו רמז רפו

א"ר שמואל בר נחמני אל תהי לשון ארמית קלה בעיניך שמצינו כתוב בתורה בנביאים ובכתובים שהקב"ה חולק לו כבוד, בתורה יגר שהדותא, בנביאים כדנה תאמרן להום, בכתובים וידברו הכשדים למלך ארמית.